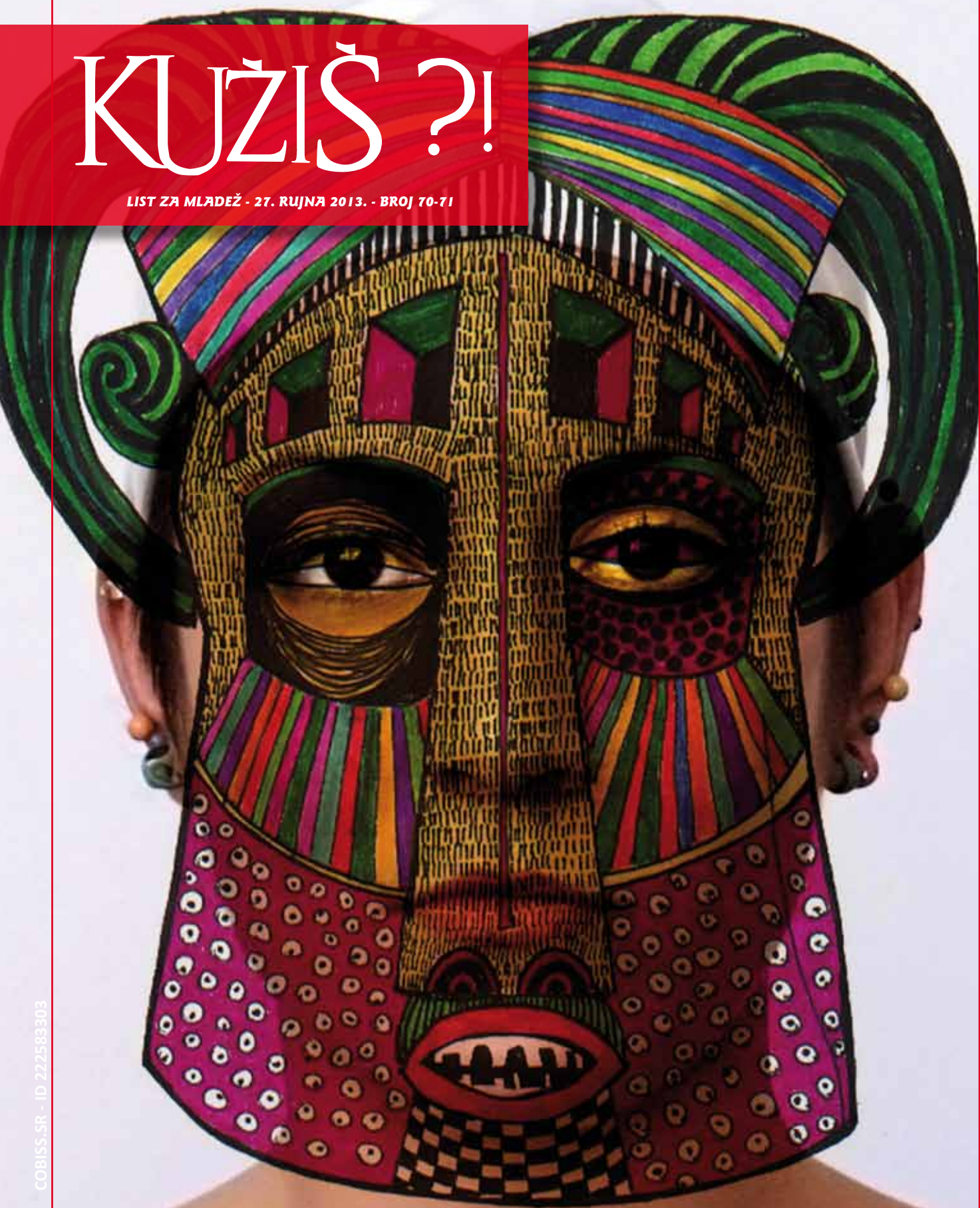

KUŽIŠ ?!

LIST ZA MLADEŽ - 27. RUJNA 2013. - BROJ 70-71

IZDVAJAMO:

TEMA:
Digitalno
nasilje – 6-7

SAVJETI:
Vodič za
preživljavanje
srednje
škole – 11

RAPORT:
Bliski susret
s Noletom – 16

GLAZBA:
Freddie
Mercury – 21

FOTO MJESECA

Danas sve ovo nosiš u svom džepu!

KUŽIŠ ?!

List je besplatan

Osnivač:
NIU »Hrvatska riječ«
Nakladnik:
NIU »Hrvatska riječ«
Trg cara Jovana Nenada 15/II
24000 Subotica
Za nakladnika:
Ivan Karan
Urednik izdanja:
Davor Bašić Palković
Suradnici:
Antonija Sudarević, Ivan Kovač,
Ivana Rudić, Anita Klinac,
Donna Diana Prčić,
Maja Brustulov
Lektura:
Nikolaj Vasiljčuk
Korektura:
Mirko Kopunović
Tehnički prijelom:
Thomas Šujić, Jelena Ademi
Fotografije:
Antonija Sudarević, Vedran Jegić
E-mail:
kuzis07@gmail.com
Web:
www.hrvatskarijec.rs
Tisak:
»Rotografika« d.o.o. Subotica

List izlazi uz potporu
Tajništva za kulturu i javno
informiranje Autonomne
Pokrajine Vojvodine,
kao i uz povremenu potporu
Ministarstva kulture
Republike Srbije

Ivan Kovač

Oslobodi svoj potencijal

Hajdemo, za početak, svi pokušati biti dobri i tolerantni. Nažalost, nema pouzdanog recepta za samilost i velikodušje, pa ćete se morati uzdati samo u svoje ranjeno srce i iscrpljenu dušu.

Naime, milijardu sam posto uvjeren da svi imamo ranjeno srce.

Možda je zakopano ispod hrpe čitavih listova ispisanih harmoničnim stihovima i lelujavim inicijalima, negdje je ispod sve prljavštine i koraka i jutarnje rose – ali tamo je. I nemojte zaboraviti na njega. Jer ljudsko povrijeđeno srce može biti i nešto najvrednije što čovjek može imati. Preskočimo idealizaciju i romantizaciju tuge – želim duboko da odmah počnemo vjerovati u onu: »Tko dobro čini, dobrim mu se vraća.« Podsjetimo se, makar na minimalni djelić sekunde, kako je to ranjeno srce brzo i uplašeno lupalo, strepeći za sunčevu svjetlost. Jer bilo je drugih koji su zaklanjali svjetlo. Hajdemo okrenuti to u drugu perspektivu – što ako si upravo ti jedan od članova te ogromne bande prožete terorom i zaklanjaš nekome svjetlo? Zar time ne izdaješ i svoje preplašeno srce? Reći ćeš da je teško, reći ćeš da ne znaš niti jedan drugi način kako da se oslobodiš demona što haraju u tebi. Reći ćeš mi kako se osjećaš moćno i snažno dok si u kontroli nečijeg života. Reći ćeš mi kako je i tebi sunce bilo zaklonjeno, pa zašto bi i drugima bilo lakše. A ja ću ti reći da samilošću, strašću i ljubavlju, možeš odagnati nemire iz svoje glave i narasti do nebeskih visina poput začaranog graha. Svojom rukom i glasom drugima možeš promijeniti živote, možeš ih usrećiti, oplemenjivati ih i otkrivati im nove horizonte – a ako to nije moć, ne znam što jest.

Vratimo se na dušu koja ponekad zna biti iscrpljena. Želim da znaš, od početka, da tada, u toj bici nisi sam i da ne moraš biti sam. Ti i tvoja genetska predispozicija ste jedinstveni, ali problemi kroz koje prolaziš nisu – milijuni ljudi prolaze kroz njih svaki dan. Nemir i tuga koje ponekad ne možeš odagnati, zle misli, iskušenja, lijenost, mrzovolja i bijes, srdžba i apatija, izgubljenost i osjećaj da nikuda ne pripadaš. I to će proći! Svijet je prepun stvari koje tek treba dotaknuti, otkriti i upoznati ih s velesjajnošću svoje predivne ličnosti. Ne dozvoli da ti beskonačnost sivila odagna nadu u sunce – budi sunce svog, i u tuđim životima, kako bi i sam postao sunce i otjelotvorenje tolerancije i slobode. Prigrli ljude koji ti pružaju toplinu i nikada ih nemoj pustiti. Drukčije od sebe ne gledaj s prezirom, već ih pusti u svoj univerzum. Pusti ih da te vode putovima kojima još nisi hodio, dozvoli im da ti pred oči postave svoje bisere i dragulje, i primijetit ćeš, da nisu toliko različiti od tebe. Primijetit ćeš da i oni imaju ranjeno srce i iscrpljenu dušu, baš kao i ti. I da svi zaslužuju biti dio tvog kolektiva.

Sve u svemu, budi promjena! Učini nešto povodom stvaranja svoje stvarnosti i svoga svijeta, uzvikni glasno! Osjećaš li nezadovoljstvo, ustani i reci to jasno, preuzmi odgovornost nad svojim osjećajima i nad svojim suncem, oslobodi svoj potencijal! Tvoje ranjeno srce, a još više tvoja iscrpljena duša, to zaslužuju.

Komunikacija sa sprejemuruci

Nekad urezivanjem u zid, a danas sprejevima raznih boja, iza grafita stoji isti poticaj: ostaviti svoj glas i uspostaviti komunikaciju s okolinom

Okruženi mnoštvom poruka sa svih strana, na natpise po ulicama više niti ne reagiramo. No, shvaćanje grafita, njihovih poruka i mjesta na kojima se pojavljuju razlikuje se u znanosti, umjetnosti i očuvanju gradske imovine. Za sociologe su grafiti znak komunikacije pojedinca i skupine, odraz stavova i buntovnosti subkulture. Strastveni grafiteri ih smatraju svojom umjetnošću koja je zbog onih koji samo »šaraju po zidovima« na lošem glasu. Filolozi znaju ostati zavidljivi njihovom jednostavnom strukturom, humorom i porukom. No, za one na čijim se zidovima pojave grafiti su samo trošak, uništavanje tuđeg prostora i vandalizam.

HUMOR I ORIGINALNOST

U moru natpisa po oronulim, ali i uređenim zidovima, rijetki su oni koji će nas doista nasmijati ili biti vrijedni pozornosti. Pokraj mnoštva potpisa, ljubavnih izjava i uvredljivih natpisa, nađu se poneki koji svojom oštrinom i jednostavnošću pre-

nose makar banalnu poruku, no ne mogu ostati nezamijećeni. Grafiti su uvijek aktualni, a osobe čija se imena nađu u natpisu najčešće imaju čast biti osuđivane i prozivane. Dok se neki na ironičan način pitaju o smislu života i životnim vrijednostima, neke inspirira čist ludizam poput grafita: »Jednoga dana kiša je padala dva dana.« Zanimljivo je da su dvije najčešće riječi na grafitima – život i ljubav. Tako je grafit »Nitko ne preživi život« tipičan primjer banalne izreke koja ipak ne ostavlja ravnodušnim i privlači pozornost neobičnim humorom. Humor, često grub i čak crni, često je odlika grafita koji će odudarati od ostalih neoriginalnih natpisa: »Infarkt – ma kakav je, od srca je!« Paradoks koji dobar grafit izriče uspijeva zaokupiti prolaznika. Političke teme također su među najčešćima. Natpis »I ova se vlast boji grafita« izražava svijest grafitera o snazi ovih poruka, jer one nisu ničije, već svake. Iza njih ne stoji samo anonimni pojedinac, nego oni predstavljaju glas jedne grupe i žele progovoriti u ime društva.

GRAFITI IZ POVIJESTI

Iako nam je suvremena urbana sredina prva asocijacija na grafite, najstariji grafiti na hrvatskom jeziku sačuvani su još iz srednjeg vijeka. Najpoznatiji je tzv. Humski natpis na glagoljici iz 12. st. Na zidu crkve urezano je: »Kovača Martina je vse 30 ino ošče jedna vzeta.« Za dešifriranje ovog na prvi pogled nedorečenog natpisa trebalo je dosta vremena, a odgovor je dala 31 rečka koja je stajala uz natpis. Radilo se o misama za pokojnika, kovača Martina, za koga je svećenik služio 30 misa i još jednu za slučaj da se zabunio pri brojanju. Osim ovakvog grafita čisto praktične namjene, među srednjovjekovnim natpisima postoje i oni koji govore o samim zapisivačima: »To pisa žakan Marko ki voli pit vino nego vodu. Ki ovo piso Bog ga pomilova. Amen.« Ovakvo iskreno priznanje vlastitih slabosti i to s potpisom, danas bi nas iznenadilo. No, dakon Marko u srednjem vijeku mogao je slobodnije pisati po zidovima jer među njegovim sumještanima nije bilo previše onih koji bi njegov grafit mogli pročitati i razumjeti. U srednjovjekovnim natpisima mogu se također pronaći podaci o prirodnim nepogodama, iznenadnoj smrti i gladi koji su pogađali mjesta, a zapisivač je osjetio potrebu da problem ostane zabilježen. Posebno su simpatični »navijački« srednjovjekovni grafiti pokraj fresaka. Na njima su ostali tragovi strastvenih zapisivača koji pri promatranju dramatičnih freski svetaca nisu mogli ostati ravnodušni. Tako je npr. uz jedan prikaz pokolja nevine dječice zapisano: »Lotre Irude, vraže nečisti!«

Nekad urezivanjem u zid, a danas sprejevima raznih boja, no iza svega stoji isti poticaj: ostaviti svoj glas i uspostaviti komunikaciju s okolinom. Grafiti, koji se pojavljuju kada nitko ne gleda, daju slobodu grafiteru koji se usudi zapisati i ono što ne smije izgovoriti. No, mnogo je lakše uzeti sprej u ruke i uništavati javni prostor nego znati složiti poruku koja će zavrijediti svoje mjesto u gradu. Mogu li se slikovni i verbalni grafiti smatrati umjetnošću? Svakaako, no prava umjetnost mora imati svoju osobitost, a ne samo negiranje tradicionalnog i konvencionalnog. Ako se zadrži samo na tome, ostaje jedino bunt i nema ništa svoje što može ponuditi. U sebi ostaje prazna i slični razmaženom djetetu koje je ljubomorno na tuđe crteže, pa ih uništava jer samo ne zna nacrtati bolje.

Ana Ivković

HRVATSKA MLADEŽ U RUMI

Aktivni u »Gupcu« i crkvi

Župa u Rumi bi se mogla pohvaliti brojem mladih, kao i dobrom suradnjom između župnika i mladih. Iako se okupljaju i u crkvi, najveći postotak mladih je aktivan u Hrvatskom kulturno-prosvjetnom društvu »Matija Gubec«, gdje se mladi najviše i druže. Naime, ova udruga je osnovana davne 1903. godine i do danas radi bez prekida, a broji oko 420 članova. Kada netko spomene ovo

društvo, prvo što pada na pamet jest njihov Veliki tamburaški orkestar, koji je iznimno važan i za Rumu. Ali osnovni zadatak »Gupca« je okupljanje i edukacija članstva, naročito mladih, da uz umjetnost, igru i obrazovanje obogate svoj osobni život i pozitivno utječu na svoje okruženje.

Kada pričamo o crkvenim aktivnostima u koje su mladi uključeni, prvo ćemo spomenuti crkveni zbor. Zbor broji oko petnaestak članova, probe su im uglavnom srijedom u 20 sati, četveroglasni je i nastupa svake nedjelje pod svetom misom. Također, na svetim misama mladi su zaduženi za čitanja, dok mlađa djeca čitaju molitve vjernika. Poslije mise mladi se zadržavaju u svojoj župnoj dvorani gdje se druže. U crkvi se organizira i župni vjeronauk i to za dvije skupine: mlađu (djeca od 1. do 4. razreda), i stariju (djeca od 5. do 8. razreda). Vjeronauk se održava subotom u župnoj dvorani, a drži ga rumski župnik Željko Tovilo.

No, iako se okupljaju i u crkvi, najveći broj mladih rumske župe najviše je angažiran u HKPD-u »Matija Gubec«, gdje su aktivni u tamburaškim i dramskim sekcijama. Već smo spomenuli Veliki tamburaški orkestar, koji broji 32 člana, ali pokraj njega tu je i škola za tamburu gdje se mladi okupljaju kako bi naučili svirati i jednog se dana pridružili velikom orkestru. Za razne svečanosti aktiviraju se i mladi iz dramske sekcije, koji za posebne prigode izvedu igrokaze, recitacije, skečeve, koji se tradicionalno izvedu za Božić i za Svetog Nikolu.

U okviru društva organizira se i turnir u malom nogometu na kojem osim Rumljana sudjeluju i mladi iz ostalih srijemskih društava. Turnir u malom nogometu za srijemsku mladež održava se i u okviru rumske crkvene slave Uzvišenje svetog Križa, pomoću koga se mladi iz raznih župa druže i bolje upoznaju. Osim ovog turnira, u Rumi se pred Uskrs održava još jedan nogometni turnir – između oženjenih i neoženjenih muškaraca i mladića. HKPD »Matija Gubec« jednom godišnje organizira izlet na kojem se okupe svi članovi društva, i mlađi i stariji.

Ipak, najveći se broj mladih okupi za Tri kralja, kada već tradicionalno neoženjeni momci iz Rume organiziraju igranku. Oni uoči Tri kralja idu po kućama i pjevaju božićne pjesme, a djevojke ih dočekuju s vinom i srijemskim domaćim kobasicama. Naime, taj običaj pjevanja počinje tako što se kreće iz crkve gdje prvo otpjevaju poznatu božićnu pjesmu »Narodi nam se«, te krenu po kućama i ne staju dok sve obitelji ne posjete. Zanimljivo je to što se sve iz dvorišta skriva, jer momci sve što vide nose sa sobom, te hranu i piće što sakupe odnesu na igranku.

Rumljani također redovito odlaze na susrete srijemske katoličke mladeži, a s mladima iz ostalih župa se druže tako što odlaze i na razne zabave koje se organiziraju u okviru hrvatskih društava u Srijemskoj Mitrovici, Golubincima, Petrovaradinu, Zemunu, te i u samoj Rumi.

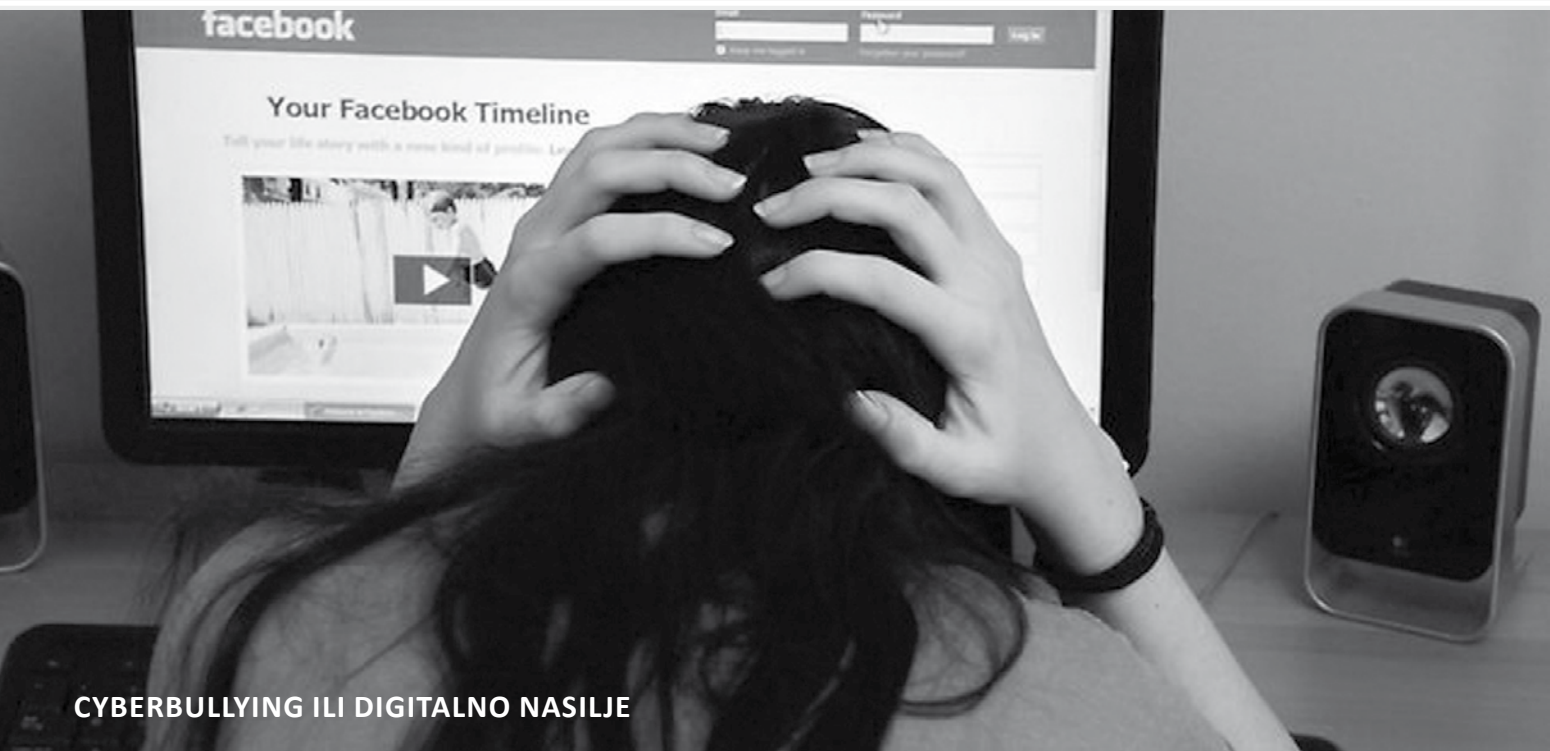
Ana Dujić

»Zbog obveza na fakultetu nemam baš puno vremena, ali čim ugrabim nešto slobodnog, na župi sam. Jako volim pjevati,

tako da redovito pjevam u zboru, a nastupala sam i na koncertima našeg Velikog tamburaškog orkestra. Kao mala pohađala sam i školu za tamburu, ali zbog obveza nisam bila u mogućnosti nastaviti. Redovito idem na misu, na druženja i skupove koji se organiziraju preko crkve, kao što su susreti mladih. Također odlazim i na razne druge zabave koje se organiziraju u okviru hrvatskih udruga, jer se volim družiti i stjecati nove prijatelje«, kaže Ivana Matešić.

CYBERBULLYING ILI DIGITALNO NASILJE

Čuvajte se DIGITALNIH zlostavljača!

Virtualni svijet mora biti izjednačen sa stvarnim što se tiče zakona, ali i društvenog ponašanja i komunikacije. Bili mi digitalni urođenici ili imigranti, moramo vidjeti razliku između dobra i zla, ona je svugdje jednaka

Osim svojih dobrih strana, internet kao sivo područje društvene interakcije predstavlja prostor gdje zakoni ne mogu kontrolirati i čije ponašanje, nešto poput nekadašnjeg Divljeg zapada. Zakon postoji, ali ga je veoma teško primjenjivati zbog same prirode cyber prostora.

Jedna od negativnih strana suvremene komunikacije putem interneta i mobitela je i tzv. digitalno nasilje. Cyberbullying je pojam koji označava bilo kakvu vrstu virtualne komunikacije, video snimke, SMS, MMS, fotografije, audio snimke, koja izaziva nelagodu kod primatelja. Naravno, ovaj oblik nasilja je veoma raširen i postoje različiti načini na koje se on manifestira. Kada govorimo o cyberbullyingu, govorimo o nasilju koje se najčešće događa među tinejdžerima. Vršnjačko nasilje uključuje poticanje mržnje, širenje uvredljivih komentara, zlobnih fotomontaža.

RAZLIKE IZMEĐU BULLYINGA I CYBERBULLYINGA

Psiholozi pronalaze mnogo veću opasnost u cyberbullyingu jer: – pisana riječ djeluje mnogo konkretnije i realnije od izgovorene, osobito jer ju žrtva može čitati iznova i samim tim iznova proživljavati nelagodu

– publika nije samo školsko dvorište ili učionica, već je mnogo šira

– anonimnost daje slobodu za nasilje, budi u djeci slodobu koju inače ne bi pokazivala, te im omogućuje da izgovore ono što uživo nikada ne bi izgovorili

– nema sigurnog utočišta, dijete koje je zlostavljano u školi, doma pronalazi mir, dok dijete koje trpi digitalno nasilje nema gdje pobjeći zbog konstantnog online okruženja

– lako izaziva nasilje izvan mreže

– školski djelatnici ne reagiraju na izvanškolsko ponašanje Ali također jedna od bitnih razlika između tradicionalnog zlostavljanja i digitalnog je ta da dijete lako može izbjegavati mreže na kojima je zlostavljano, promijeniti e-mail ili korisničko ime, dok žrtva tradicionalnog zlostavljanja ne može tako lako izbjegavati svoje nasilnike. Ipak, pretvaranje da problema nema nije njegovo rješenje.

ISTRAŽIVANJA

Cyberbullying je privukao puno pozornosti pedagoga i psihologa diljem svijeta, pa tako i kod nas u regiji. Primjerice, Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba i Hrabri telefon ustanove su koje su radile istraživanja u svezi s vršnjačkim nasiljem preko interneta. Istraživanja su pokazala kako je 27 posto djece izloženo porukama sa seksualnim sadržajem, ali i da samo 22 posto roditelja ima pristup e-mailovima svoje djece. Stručnjaci naglašavaju kako je velik problem taj što roditelji, u većini slučajeva, ne kontroliraju boravak svoje djece online.

Generacijski jaz godinama raste skupa s razvojem tehnologije. Na predstavljanju istraživanja o prisutnosti digitalnog nasilja u osnovnim i srednjim školama koje su provodili UNICEF Srbije i Ministarstvo prosvjete, znanosti i tehnološkog razvoja, izložena su dva pojma koja predstavljaju dvije generacije između kojih trenutačno postoji ogroman jaz. Digitalni urođenici, pojam koji predstavlja svakoga tko je rođen u 80-ima i nadalje, odnosno svakoga tko je rođen u informatičkom dobu. A s druge strane, tu su digitalni imigranti, svi rođeni prije 1980. Je li sama tehnologija napravila taj ogromni jaz koji se javlja, ili su opet krivi samo ljudi?

Generacijski jaz

Virtualnost našeg svijeta nije najjasnija našim roditeljima koji su odrastali bez mobitela, kompjutora, a samim tim i bez svih tih društvenih mreža koje nam osiguravaju da svakoga trenutka budemo u tijeku s društvenim događanjima. To nama zvuči super, a našim roditeljima to je zastrašujuće. Strah od nepoznatog ili jednostavno možda ravnodušnost sprečava digitalne imigrante da pokušaju shvatiti način na koji funkcionira taj naš online svijet. Problem nastaje onog trena kada roditelj digne ruke od kontrole zbog svog neznanja o tehnologiji. Ma koliko se nama njihova briga činila nelogičnom, razlog za brigu postoji.

Taktike digitalnih zlostavljača

The National Crime Prevention Association sastavila je listu najpopularnijih taktika digitalnih zlostavljača kod adolescenata. To su: preuzimanje tuđeg identiteta, širenje laži i tračeva o žrtvama, prijevara drugih da bi otkrili svoje osobne podatke, slanje ili proslijeđivanje zlobnih SMS-ova, objavljivanje slika žrtava bez njihovog pristanka.

DOSTUPNOST INTERNETA ŠKOLARCIMA

Što se tiče dostupnosti digitalnog svijeta učenicima, istraživanje je pokazalo da mobitel posjeduje 84 posto učenika (polovica preko njih može pristupiti internetu). U starijim razredima osnovne škole i u srednjim školama skoro svi imaju mobitele. Četvrti u prosjeku razmijene sedam SMS poruka dnevno. Profile na društvenim mrežama (prije svega na Facebooku, rjeđe na Twitteru) ima 46 posto četvrtaka. Taj broj kod starijih osnovaca (šesti i osmi razred) iznosi 65 posto, a kod srednjoškolaca 80 posto. Osim Facebooka koriste se i Ask.fm, Form, Twitter, Myspace... Samo 11 posto starijih osnovaca nema profile na nekoj društvenoj mreži, a među srednjoškolcima samo 8 posto. Zanimljivo je da je e-mail kao način komunikacije najmanje popularan – oko 40 posto učenika ga uopće ne koristi. Najzanimljiviji podatak istraživanja jest da je 11 posto svih učenika prihvaćalo sastanke s osobama koje su upoznali preko interneta. To je skoro 80 učenika u prosječnoj školi u Srbiji, koja otprilike ima oko 700 učenika (istraživanje nasilja na internetu u osnovnim i srednjim školama u Srbiji provedeno je tijekom studenog 2012. u sklopu projekta »Škola bez nasilja«).

NAJPOPULARNIJA IGRALIŠTA

Facebook je i dalje najpopularnija društvena mreža današnjice, ali i privatnost računa na Fb je sve lakša. Djeca nisu uvijek svjesna koliko je zaštita privatnosti bitna, te koliko im može naštetiti neodgovornost pri zaštiti svojih podataka. Ali, također, ponekad nisu svjesna koliko štetne mogu biti uvrede i klevete. Baš tu su potrebni roditelji, roditelji moraju probuditi svjesnost o opasnosti kod djece, te objasniti svojoj djeci koliko vrijeđanje drugih može utjecati na psihi druge osobe. Facebook nije toliko anonimno okruženje ukoliko ga usporedimo s mrežom poput Ask.fm-a. Ovu mrežu najviše koriste stariji osnovnoškolci. Ask.fm svojim korisnicima osigurava privatnost, ali dijete samo odlučuje kome će odobriti pristup svom profilu. Zašto je ova mreža toliko popularna? Na svačijem profilu možete postaviti koje god pitanje želite i korisnik bira hoće li vam odgovoriti ili ne. Također, ove profile roditelji teže kontroliraju, jer je mreža relativno nova i ne toliko popularna među digitalnim imigrantima. Možda ne izgleda opasno, ali je savršeno mjesto za međuvršnjački cyberbullyng. Slučaj djevojčice (15) iz Zagorja koja se ubila prije

nekoliko mjeseci zgrozio je sve. Pogotovo kad su njezini prijatelji kao mogući razlog naveli internetsko nasilje. Djevojčica je imala otvoren profil na mreži Ask.fm. Ondje su je vrijeđali, psovali, omalovažavali i prijetili joj. Problem Ask.fm-a raširen je po cijelom svijetu, mnogi roditelji žrtava digitalnog nasilja preko ove mreže zahtijevali su ukidanje ove društvene mreže. Nakon svih niza samoubojstava žrtava, konzultant za zaštitu djece pronašao je 59.000 nasilnih komentara na ovoj stranici.

POSLEDICE DIGITALNOG ZLOSTAVLJANJA

Trebamo se zapitati jesmo li i sami svjesni kako naše riječi djeluju na druge. Kod djece ta je sposobnost još manje izražena. Digitalno nasilje rezultira niskim samopoštovanjem žrtve. Anksioznost, usamljenost, depresija, psihosomatske bolesti, sve to su posljedice do kojih dolazi nakon izloženosti online nasilju.

Djecu je potrebno osvijestiti o posljedicama njihovih postupaka. Također je bitno naglasiti kako je ovaj oblik, kao i svaki drugi oblik zlostavljanja, kažnjiv zakonom. Uvreda, kleveta, iznošenje osobnih i obiteljskih prilika, kao i svaka vrsta seksualnog zlostavljanja kažnjiva je zakonom. Obrazovne ustanove mogu i trebaju sudjelovati u osvještavanju djece kada je u pitanju online bullying, ali najveću ulogu moraju odigrati roditelji.

BEATBULLYING.ORG

Super online organizacija koja je nastala baš zbog naglog širenja cyberbullyinga. Na ovoj stranici žrtva može pronaći pomoć mentora ukoliko ima problema s digitalnim zlostavljanjem. Mentori su obučene osobe od 18 do 25 godina, koje odgovaraju na pitanja žrtava i pomažu im da se oporave, ali ih i savjetuju kako bi trebali odreagirati u određenim situacijama. Ukoliko je žrtva labilnija ili čak sklona da si naudi, mentor svoju žrtvu upućuje na stručnjaka.

Svjesnost o postojanju ovog načina zlostavljanja je najbitnija za njegovu prevenciju. Virtualni svijet mora biti izjednačen sa stvarnim što se tiče zakona, ali i društvenog ponašanja i komunikacije. Ne trebamo zatvarati oči pred štetom koja se nanosi drugim ljudima. Bili mi digitalni urođenici ili imigranti, moramo vidjeti razliku između dobra i zla, ona je svugdje jednaka.

Priredila: Ivana Rudić

Seksualni odgoj u školama protiv neznanja i predrasuda

U deset srednjih škola u Vojvodini 9. rujna počela je realizacija pilot projekta pod nazivom »Zdravstveni odgoj o reproduktivnom zdravlju«, koji je uveden na prijedlog Pokrajinskog tajništva za sport i mladež. Predsjednik Vlade Vojvodine Bojan Pajtić i pokrajinska tajnica za sport i mladež Marinika Čobanu nazočili su prvom izvedenom satu u okviru novog predmeta, koji je održan u srednjoj Ekonomsko-trgovinskoj školi u Bečeju. Bojan Pajtić je pohvalio zrelost kojom su se vodili učenici koji će svoje vrijeme i pozornost od danas poklanjati i edukaciji koja nije bila obavezna, shvativši kako je riječ o podizanju svijesti zbog očuvanja njihova vlastitog zdravlja.

POSLEDICE NEZNANJA

»U Vojvodini se godišnje rodi 17.000 djece, a broj namjernih preki-da trudnoće iznosi čak 50.000, što je službeni podatak, dok neslužbeni podaci ističu kako ih ima oko 100.000. Dakle, na 6 abortusa u Vojvodini dolazi jedan novi život. Najčešći razlozi su maloljetničke trudnoće, kao posljedice nedovoljnog znanja o kontracepcijskim sredstvima i njihovom korištenju. Između 16 i 18 posto bračnih parova ima problem sa sterilitetom, što je opet posljedica namjernih prekida trudnoće i ozljeda koje su potom uslijedile, ili su posljedica spolno prenosivih bolesti. Mi smo riješili objaviti rat predrasudama i neznanju i uvesti seksualni odgoj u srednje škole. U prosjeku mladi u Vojvodini stupaju u spolne odnose sa 16 godina. Mi im želimo pružiti onu vrstu znanja, koja će im omogućiti da zaštite i sebe i druge, te da sačuvaju svoje zdravlje i kada odrastu dobiju svoju djecu, koja će odrastati na zdrav i normalan način. U ovom programu ima 1.200 djece, a samo je jedno dijete, od ukupnog broja anketiranih polaznika u deset škola Vojvodine, odbilo slušati novi predmet.

To pokazuje kako su djeca izuzetno svjesna o potrebi ovakve edukacije i očuvanju svog zdravlja«, istaknuo je Bojan Pajtić u Bečeju i najavio da će ovaj projekt biti realiziran i iduće godine. Također, predsjednik pokrajinske Vlade iznio je da Pokrajina želi popraviti neslavnu statistiku u Vojvodini, koja govori kako na jedan bračni par u našoj pokrajini dolazi manje od jednog djeteta, a to dalje dovodi do drastičnog smanjivanja broja stanovnika iz godine u godinu.

FORMA RADIONICE

Pokrajinska tajnica za sport i mladež Marinika Čobanu iskazala je zadovoljstvo što je prijedlog resornog tajništva naišao na izuzetan odziv među đacima, koji su prije uvođenja ovog predmeta u škole anketirani zajedno s njihovim roditeljima. Ona je dodala kako je dio đaka djelomice već upoznat sa seksualnim odgojem, prije svega preko društvenih mreža, što je ocijenila kao nedovoljno znanje. Pokrajinska tajnica je istaknula i kako su u Pokrajinskom tajništvu za mladež i sport primijetili da se prošle godine više od 60 posto projekata i zahtjeva za sredstva iz proračuna za projekte odnosilo na reproduktivno zdravlje, što je preraslo u ozbiljnu, maltene nacionalnu inicijativu da se u škole uvedu sati iz toga područja, ali ne klasični već u formi radionice. »Ako analize pokažu da je inicijativa opravdana, vidjet ćemo hoće li ovaj sadržaj biti samostalan ili dio nekog predmeta«, rekla je Marinika Čobanu i pojasnila kako je seksualnost u smislu seksualnih odnosa samo jedan od segmenata u okviru projekta o zdravstvenom odgoju o reproduktivnom zdravlju. Udžbenici u nakladi resornog tajništva su besplatni, a predavači su visokostručni mladi ljudi, studenti završne godine medicine i psihologije.

Predmet iz reprodukcijskog zdravlja izučava se u gimnazijama u Zrenjaninu i Srijemskim Karlovcima, Gimnaziji »Isidora Sekulić« u Novom Sadu, Gimnaziji »Uroš Predić« u Pančevu, Gimnaziji »Branko Radičević« u Staroj Pazovi. Projektom su obuhvaćeni i Srednjoškolski centar »Nikola Tesla« iz Vršca, ekonomsko-trgovačke škole u Kikindi, Bečeju i Alibunar, kao i Srednja stručna škola »Borislav Mihailović Mihiz« iz Iriga.

(www.vojvodina.gov.rs)

KRATKO PRISJEĆANJE NA LJETNE DANES

Duhovna i tjelesna obnova na otoku Prviću

Ljetne smo stvari pospremili već natrag u naše ormare, sunce je uglavnom negdje skriveno iza tamnih oblaka. Škola i ispiti zamijenili su bezbrižne ljetne dane. No za sve to spremni smo, jer smo se lijepo odmorili. Mladi gimnazijalci i osmaši koji su se odmarali pred upis u srednje škole, sedam dana proveli na Prviću, otočiću pokraj Šibenika.

Prvić Luka je maleno mjesto na otoku, koje je zimi gotovo potpuno pusto, a tijekom ljeta ožive ga brojni turisti i mladi koje u samostanu ugošćava don Božo. Odmor u Prvić Luci nije bio samo radi tjelesne potrebe, mladi su kroz tih sedam dana prošli i duhovnu obnovu. Svakodnevno su odlazili na misu, slavili Boga riječima, pjesmom, zahvaljivali molitvom. Uživali su u smijehu, igri, moru, plaži, a svakodnevne duhovne meditacije davale su im poticaj na razmišljanje. Duhovni voditelj bio im je vlč. Marjan Đukić.

Ovu duhovnu i tjelesnu obnovu, koja se organizira nekoliko godina unatrag, mladima su omogućile udruge »Naša djeca« i »Stopa«. Kako bi zahvalili domaćinima iz Prvić Luke i da bi mještanima ostali u lijepom sjećanju, mladi su skupa s učiteljicom Anom Čavrgov osmislili i priredili kratki koncert, te prikazali i dva filma. Domaćinima već dobro poznati Vojvođani uvijek izmame osmijehe na lica, a zauzvrat dobiju one čarobne riječi koje svi vole čuti: »Čekamo vas i dogodine.« Na putu kući mladi su posjetili Lički Osik, gdje su prisustvovali nedjeljnoj misi (i gdje su primljeni na ručak), te zatim i Plitvička jezera. Cijelo poslijepodne uživali su u ljepotama Plitvica, u svježem zraku, umorili se, pa su bili spremni za spavanje u autobusu do kuće.

A. Dević

KRIZAJesenskogROKA

Ispiti se mogu riješiti u lipnju.

No, uvijek postoji mogućnost

da se taj scenarij ne odigra

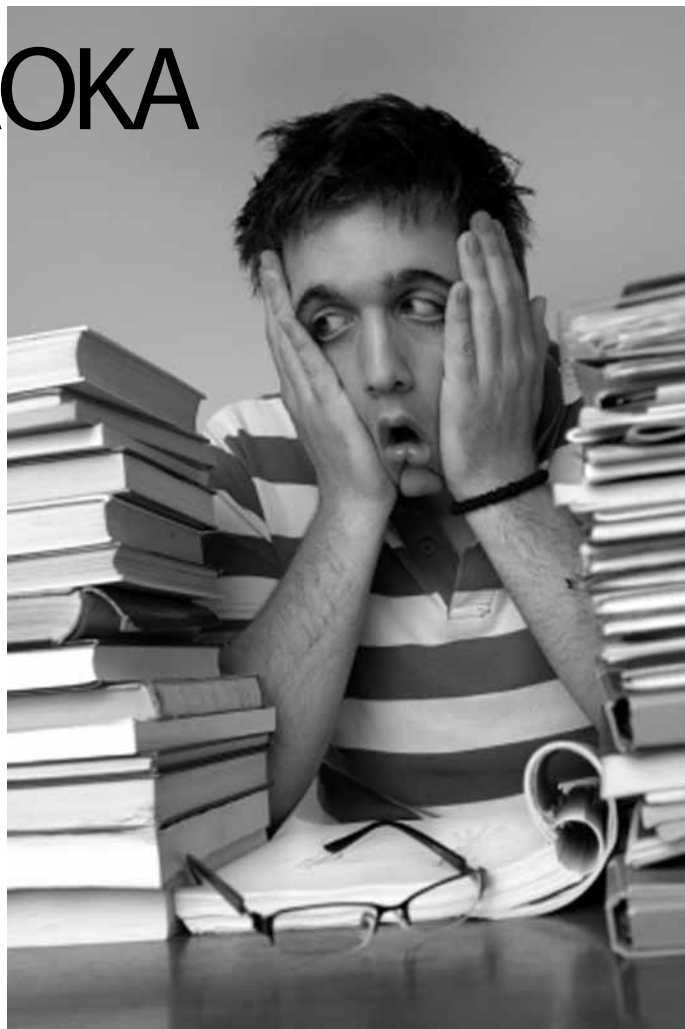
kako ste zamislili

Pozdrav studenti i svi oni koji će to ovih dana postati! No, ajde... i brucoši koji ste se upisali, smatrajte se studentima i želim vam lijepu dobrodošlicu u jednu sasvim novu životnu eru. Pred vama su bile najduže ferije i vjerujem da ste iskoristili vrijeme na pravi način, jer od sada kreće okretanje novog lista i pripreme za novi život. Možda se nekima život i neće tako drastično promijeniti, pogotovo ako ste se upisali na fakultet u rodnom mjestu, mada i to je, vidjet ćete, prekretnica. Školske će vam klupe ostati vječno u sjećanju, ali sad su fakultetske dvorane i knjižnice nova mjesta koja ćete »attendirati«. Samo smireno, bit će od vas akademskih građana, a do tada – nova avantura može početi! Također i za nas, iza kojih je protekla akademska godina skoro pa prošla, »let there be more party«! Ali, prije novih pobjeda, sretno u posljednjim okrajima na jesenskim ispitnim rokovima.

Brucoši, nemojte se obeshrabriti. Ispiti se mogu riješiti u lipnju! No, uvijek postoji mogućnost da se taj scenarij ne odigra kako ste zamislili. Vidjet ćete i sami s kakvim se profesorima možete susresti, koliko vam se učilo za sljedeći rok i jeste li imali sreće (sreća je bitan faktor na fakultetu, uz trud i rad, naravno!). Bitno je riješiti što više ispita i steći uvjet za upis u sljedeću godinu. Ali, studenti se znaju opustiti... To je opće poznato. Kolega zove u podne i kaže kako je prespavao ispit. Drugi kolega vam javlja kako je jednostavno odlučio ostaviti ispit za 9. mjesec, jer mu se trenutačno ne uči. Pojedine će kolegice bdjeti nad knjigom s kavom u ruci cijelu noć i svojim znanjem dobiti odličnu ocjenu na roku. E da, zna se dogoditi i da naučite gotovo cijelu literaturu i dobijete pitanja na koja niste obratili pozornost, jer su se informacije nalazile odmah do ilustracije na pretposljednjoj stranici. Ne treba očajavati, samo treba biti spreman i briljirati na idućem roku!

Optimizma ne manjka. Ima se vremena, pa kud se žurimo? Sve do posljednjeg trenutka, dok nas ne sustigne panika. Kod pojedinih ljudi se javlja i mjesec dana uoči roka, pa se potruže obraditi svaku stavku koja piše u syllabusu, a komotni studenti si daju oduška i dozvoljavaju si hedonizam do deadlinea. I jedni i drugi odlaze na bitku i ako su doista naučili ili se snašli, napuštaju dvoranu s osmijehom i odlaze s kolegama na kavu.

Nekima je ostavljanje ispita za jesenski rok strah i trepet upravo iz razloga što su si već precrtali ljeto. Napraviš si dobar plan i pokušavaš se truditi i slijediti svoje ciljeve i naći će se vremena i za učenje i za zabavu. Nije smak svijeta, događaju se i gore stvari. Nismo gladni (vjerojatno smo okrepljeni slatkišima dok učimo),

nismo žedni (studentski frižider pun sokića iz menze!) i utopljeni smo u ovim hladnim predjesenskim danima. Skripte i knjige u ruke, čak nam i tmurno vrijeme govori gdje bismo trebali biti.

Vjerujem kako ne zvuči kao situacija iz snova i da biste se radije valjali u pijesku na nekoj egzotičnoj plaži. Ili skakali pado-branom. Jahali konje. Sigurna sam da bi u ovim trenucima i u rudniku prije radili negoli učili. Gledanje u zid i tjeranje muhe koja prilikom svakog otvaranja prozora uleti u sobu i dalje su zanimljivije i primamljivije radnje do precrtavanja već išarane skripte! Sve je jasno, ali osvrnite se oko sebe kad budete išli na ručak u menzu. Pogledajte u telefon koliko vas kolegica zove s istim, većim ili manjim problemom. Niste jedini! Nitko nije savršen i gotovo se skoro svakom dogodi da bar jedan predmet ostane za rješavanje u 9. mjesecu. Ne kažu bezveze kako je ekipa na jesenskim rokovima! Niste ih vidjeli skoro 2 mjeseca i sad bar imate priliku zajedno podijeliti »muku«. I u takvim situacijama se razvijaju najljepša prijateljstva. To ćete se tek uvjeriti.

Samo vam mogu poželjeti puno sreće u ovom kriznom razdoblju, i onom idućem, za koji se nadam da će biti bolji, uspješniji, s više doze optimizma i snage za nove radne i izvanakademske pobjede! Probajte i vi popiti kavu i ako ste noćni tip učite cijelu noć, no ako niste, probudite se ujutro i s ciljem započnite novi dan. Do idućeg puta, indeks da bude pun! :)

Donna Diana Prčić

KUTAK ZA SAVJETE

Vodič za preživljavanje srednje škole

Srednja škola za mnoge je velika promjena i prije svega šok. Ipak, ne treba očajavati i prepustiti se eventualnim lošim prvim dojmovima. Treba se uhvatiti u koštac sa svime što nam donosi, a upravo zbog toga donosimo vam mali vodič za lakše preživljavanje srednje škole.

Pronađite svoje ljude – nije bitno biti popularan, bitno je imati nekog od povjerenja kraj sebe pa makar samo jednu osobu i makar ta osoba bila najnepopularnija u školi. Jedino je bitno da vi klikate. Prijateljstvo može biti najbitniji faktor u tome kako ćemo preživjeti srednju školu, hoće li nam biti trauma ili radost.

Ne morate znati što želite biti kada odrastete – dakako, lijepo je kad netko od osnovne škole zna koje zanimanje želi, međutim većina to ipak ne zna. Stoga se u srednjoj školi ne treba non stop mučiti tim pitanjem, jednostavno treba učiti i biti uvjeren da što god radio, to će biti nešto lijepo. Ili, da parafraziramo Johna Lennona: »Kad odrastem želim biti sretan.«

Zbližite se s barem jednim nastavnikom – nastavnici su pravi izvor različitih znanja i iskustava i iako ih učenici često percipiraju kao hladne diktatore, zapravo je mnogo njih toplo i spremno na razgovor. Najbolje je izabrati jednog koji vam se čini najpristupačniji i s njim se pokušati zbližiti. Tko zna, možda vam baš taj nastavnik pomogne u izboru kasnijeg zanimanja.

Zbližite se sa svojim roditeljima – tako je, dobro ste pročitali! Mnogi se još u osnovnoj školi nekako mentalno razdvoje od svojih roditelja i to ih onda prati cijeli život, a veliku ulogu igra i pubertet. Obično kasnije, kad se ode na studiranje u drugi grad skužimo koliko nam roditelji vrijede i što su sve napravili za nas. Stoga zbližite se s njima, izgradite srušene mostove jer u srednjoj školi imate dovoljno vremena za to.

Nije sve u ocjenama – ponekad ćete pokazati ekstra kreativnost i zalaganje u nekom području, a taj vaš trud neće biti nagrađen ocjenom. No, treba shvatiti da nije sve u ocjenama, ponekad je doista potrebno raditi stvari za svoju dušu, a ovo može biti dobar kompas za život kasnije.

Znajte da se sve ne događa kako smo planirali – volimo planove, ali ne volimo kad nam se izjalove no to je sasvim normalan dio života. Žaljenje i samosažaljenje ne donose ništa dobro, stoga je najbolje nakon propalog plana (a često je to samo dio njega!) popiti topli čaj i sutra se probuditi s novim planom.

Ne dozvolite da odnos s curom/dečkom kontrolira vaš život – lijepo je biti zaljubljen, a u teen razdoblju sve se može činiti kao da je cijeli svijet preuzeo veliki potres. Međutim, ne trebamo nikoga drugoga kako bismo mi sami bili kompletni jer smo kompletni već samim time što imamo vlastito »ja«.

Definirajte vlastiti termin »uspjeha« – sasvim je u redu raditi nešto jer to volimo i iz tog razloga više se posvetiti jednom predmetu, a zanemariti drugi. Na kraju uspjeh je ono što napravimo s vlastitim znanjem i koliko nas nešto ispunjava, a ne koliko smo zaradili.

Fokusirajte se na učenje, ne na puko pamćenje – ako samo spremamo podatke, brzo ćemo ih zaboraviti. No, ako ih spremamo tako što ih razumijemo, to se zove učenje i to ide u dugotrajno pamćenje. Upravo ovo treba svakom tinejdžeru i što bolje uči to je kasnije uspješniji.

Duboko udahnite – napravite korak nazad, odrijetajte, zaboravite na sve planove i testove. Ovo je potrebno s vremena na vrijeme kako ne biste pregorgjeli.

(www.teen385.hr)

KUŽIŠ ?!

MILEY CYRUS

POP RIZNICA: IGRA STAKLENIH PERLI – »IGRA STAKLENIH PERLI« (PGP RTB, 1978.)

Psihodelično remek djelo

Negdje kasnih 70-ih minula stoljeća, kada sam još bio brucioš beogradskog Sveučilišta, pozvao me je cimer na koncert grupe o kojoj danas pišem. Bio sam ljubitelj djela Nobelovca Hermana Hessea (»Igra staklenih perli« je njegovo glasovito i intrigantno djelo) i veliki pobornik hippy ideologije, te me je pomisao da čujem grupu toga imena zaintrigirala. Ono što sam čuo bila je ovdašnja replika njemačkih grupa simfo rock i krautrock orijentacije, slobodno bih rekao europska verzija otočkog Pink Floyda u najboljem izdanju, ali s puno svježine i samodostatnosti. Osvojili su me na prvo slušanje: bila je to dubiozna svirka, nikako u pejorativnom smislu riječi, predana, osmišljena, konceptualna.

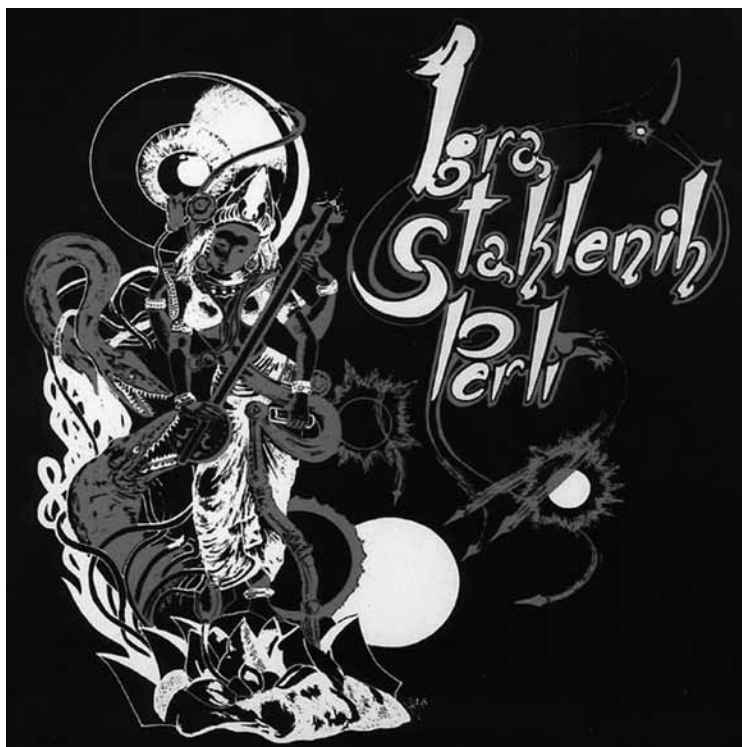
I premda se za početke psihodeličnog rocka na ovim prostorima smatraju skupine poput zagrebačkog Timea i beogradske Korni grupe, nedvojbeno je da se do pojave Igre staklenih perli u drugoj polovici 70-ih na ovim prostorima nitko nije mogao nazvati istinskim psihodeličnim rock bandom.

Skupina se okupila kao grupa prijatelja i istomišljenika po glazbenim pitanjima i najprije dugim neformalnim jam sessionima lagano selila iz, uvjetno rečeno, garaža, na koncertne podije, da bi koncem 70-ih minula stoljeća jamačno postala kultni sastav.

Godine 1979. snimaju fenomenalni prvi album sa strukturalnim i koncepcijskim pristupom koji odiše reminiscencijom na zrelu fazu Pink Floyda, a na momente tu su i »arome« grupa poput Can i Tangerine Dream. Nešto posve nesvakidašnje i za kasnije faze domaćeg glazbenog žanra, a kamoli za ono vrijeme. Grupa je stekla kultni status ovim albumom čak i na Zapadu, gdje je nekoliko puta ovaj album reizdavan.

PGP RTB izdanje već se više od dva desetljeća sjajno prima u inozemstvu, i reizdato je i na CD-ima.

Prije dvije godine dugogodišnja ideja, stara bezmalo tri desetljeća, o reaktiviranju skupine se ostvarila, te grupa s povratnikom iz SAD-a, autorom većine materijala s prvog albuma, basistom i pjevačem Draškom Nikodijevićem, te starim prijateljem Peđom Vukovićem, perkusionistom, ponovno djeluje.

Grupa je svoja prva dva albuma snimila s ovim glazbenicima: Draško Nikodijević, Predrag Vuković, Sinister Borg, Ivan Stanković i Ivan Pajević. U grupi su još, u raznim fazama djelovali i: Zoran Lakić, Vojkan Rakić, Slobodan Trbojević, te Dragan Šoć.

Među njihove nezaboravne skladbe spadaju numere poput: »Gušterov trg«, »Solarni modus«, »Putovanje u plavo«, »Pečurka«, te »Majestetski kraj«, indikativno, sve sa spomenuta albuma prvenca.

Doista bitan, a ne(dostatno) poznat sastav s ovih prostora.

Robert Tilly

hdpu Hrvatsko društvo za pomoć učenicima
Bela Gabrić

Studenti

Učenici

SUPERMAN

ALEKSA KOKIĆ, SVEĆENIK I KNJIŽEVNIK

Utjelovljeni dobri duh ravnice

Aleksa Kokić (Subotica, 14. listopada 1913. - Cetinje 17. srpnja 1940.), hrvatski književnik, pjesnik, prozni pisac i pisac kazališnih komada, te esejist i publicist. Prevodio je s češkog, slovačkog, mađarskog i njemačkog jezika.

Rođen je na periferiji grada u skromnoj obitelji. Nakon osnovne, upisuje se u građansku školu, a zatim nastavlja peti razred u subotičkoj gimnaziji. U ovom razdoblju želi postati svećenik te postaje kandidat Bačke biskupije. Šesti razred pohađa u Travniku, u isusovačkoj gimnaziji, gdje i maturira. Nakon mature odlazi u Zagreb na studij bogoslovije. Za svećenika ga je zareadio biskup Lajčo Budanović. Bio je jednu godinu kapelan u Subotici u župi sv. Roka. Potom odlazi u Zagreb i upisuje se na studij slavistike, jer su bili potrebni profesori na budućoj katoličkoj gimnaziji u Subotici koju je biskup Budanović htio otvoriti 1941. godine. Godinu dana prije diplomskog ispita, Aleksa mora obaviti građansku dužnost te odlazi u vojsku u Cetinje gdje je nakon 10 dana preminuo. Premda je bio posvećen crkvi, velika želja mu je bila odslužiti vojni rok. No, to mu se nije ispunilo, jer ga je vojna komisija 1940. godine odbila. To ga je vrlo pogodilo. Ubrzo umire, smatra se od zavrta crijeva.

Kokić je osjetljiv na socijalne, nacionalne, svjetonazorske i druge probleme žitelja ravnice. Susjeća s društvenim nepravdama i posljedicama gospodarske krize. Bio je ispunjen hrvatskom nacionalnom osviješćenošću, o tome svjedoče i njegovi stihovi u pjesmi »Hrvati bili smo uvijek - Hrvati odsad biti« na ploči koja je u Subotici postavljena povodom 250. obljetnice doseljenja bunjevačkih Hrvata.

No, bio je svećenik pun oduševljenja u radu oko spašavanja ljudskih duša. Od sjemenišnog života do prerane smrti pred njim je blistao ideal svećeničkog života. Uz pjesme, pisao je i pripovijesti, prevodio, surađivao s mnogim časopisima pišući i eseje, te književne prikaze i kritike, kao i nekoliko kazališnih komada.

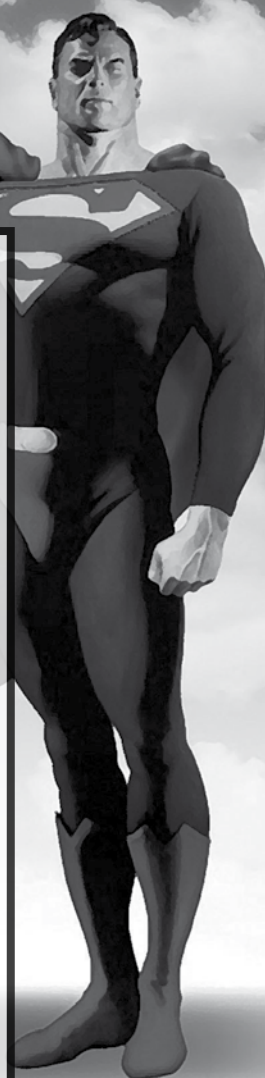
Iza njega su ostala djela: »Klasovi pjevaju« (1936.), »Zvona tihe radosti« (1938.), »Bunjevci i Šokci« (1939.) s Markom Čovićem, »Slikovnica kršćanskog nauka« (1939.), zbirka pjesama »Srebrno klasje« (1962.) te zbirka pjesama »Prvijenci« (1928.-1933.), koju su prije tri godine objavili Pučka kasina 1878. i župa Isusova uskrsnuća u Subotici.

Prve pjesme su mu tiskane u prilogu »Subotičke Danice«, bio je suradnik mnogih hrvatskih listova i godišnjaka, te je pisao i novele, eseje i književne kritike. Kokić se bavio i pučkom pozornicom, napisao je dramska djela »Zubar na salašu«, »Anica se vratila« i »U gostima«. Mnoge Kokićeve pjesme su uglazbili razni glazbenici kao: Kamilo Kolb, Tarzicija Fosić, Josip Andrić, Ćiril Brajša, Albe Vidaković, Milan Asić, Ljubo Stipišić, Zdenka Kočonda i dr.

Na svečanoj akademiji povodom 70. obljetnice Kokićeve smrti povjesničar Krešimir Bušić je istaknuo kako Aleksa Kokić osobni nacionalni indetitet nije nikada podredio negaciji drugoga.

Dvodnevni programom 13. i 14. listopada u Subotici će biti obilježena stota obljetnica od rođenja ovog velikana u vojvođanskim Hrvata.

N. P.

Bliski susret S NOLETOM

Popularnost ovoga tenisača ogromna je u SAD-u, kao uostalom i u cijelome svijetu. Za njega se otimaju svi: od ljubitelja tenisa, navijača, gledatelja, zemljaka, do poznatih ličnosti iz svijeta filma, glazbe, sporta, politike... Imali smo prigodu uživo se uvjeriti u to

Samo dan uoči nedavno održanog US Opena, jednog od najvećih sportskih događaja godine, najbolji tenisač svijeta (well, uz Nadala) Novak Đoković održao je u New Yorku svoj public appearance u japanskoj UNIQLO prodavaonici, čije bijele majice od samo \$12.99 on reklamira. O pojavi velike sportske zvijezde (o da, Đoković je u SAD-u uistinu velika zvijezda) na Petoj aveniji u središtu Manhattana nije se pisalo niti pričalo u široj javnosti, ali se zato dopisnik Kužiša uspio naći na pravom mjestu u pravo vrijeme i biti u društvu planetarno poznate osobe koja se odaziva na nadimak Nole.

Kao što njegov Twitter account glasi DjokerNole, Novak je doista pravi joker (šaljivdžija) uživo. Njegov je široki osmijeh zaražan te se svi smješkaju čim ga vide. U UNIQLO prodavaonici tog se dana našlo nekoliko stotina ljudi, neki slučajno pazareći bijele majice, a drugi namjerno, budući da je vijest o njegovu dolasku ipak procurjela. Na naše veliko iznenađenje, u dućanu je u tom momentu bilo i brojnijih od Srba – naime, puno je Kineza prisustvovalo tom velikom eventu, a djelovali su i više zainteresirani za Novaka nego ostali. Većina Srba iz SAD-a, kao što je običaj, došli su čuti Novaka u novom patriotskom naletu.

O TESLI I ZEMLJACIMA

»Pozdrav svima iz Srbije, raduje me da vidim ovoliki broj naših ljudi ovdje u središtu New Yorka«, iskazao je svoje osjećaje prema zemljacima Novak Đoković, na čega mu je nazočna skupina odala počast ovacijama, pljeskom i vriskom. Kinezi su, however, i dalje bili brojniji i uzbuđeniji. Novak je nastavio govoriti o domoljublju i ličnostima koje smatra idolima: »Nisam ovdje kako bih predstavljao sebe, već cijelu svoju naciju koja je puno propatila, a kojoj je sport jedna od mogućnosti da se pokaže i dokaže svijetu. Svaki put kada dođem na US Open sjetim se samo kako li je teško bilo našem velikom znanstveniku Nikoli Tesli, koji je došao u Ameriku i ostvario ogroman uspjeh, usprkos tome što je dolazio iz siromašne zemlje.« Na to je još dodao: »Tesla je za mene uvijek predstavljao idola, nekoga čiji rad iznimno cijenim i u koga se uvijek ugledam kada mi je teško. Bio je to čovjek čiji se uspjeh, nažalost, nije nagradio kako je on to zaslužio za vrijeme

njegova života, ali evo danas sam ja tu i u njegovo ime i u ime cijelog mog naroda.«

O SIRIJI

Novak je tijekom US Opena iskoristio priliku reći i što misli o američkoj politici prema Siriji: »Ja sam u potpunosti protiv bilo kakve vrste oružja, bilo kakvih napada iz zraka raketama. Potpuno se protivim nečemu što je destruktivno, jer sam imao osobno iskustvo. Znam da to ne može donijeti ništa dobro nikome.« On je, uspoređujući stanje u Siriji sa stanjem u Srbiji 1999. godine, rekao i ovo: »To razdoblje koje sam prošao zajedno s ljudima iz Srbije je nešto što ne želim nikome da iskusi. Rat je najgora moguća stvar. Nitko ne pobjeđuje. Ali nas je to ojačalo, ta dva i pol mjeseca«, ustvrdio je u patriotskom tonu Đoković. »Gledali smo na vedriju stranu. Bili smo djeca. Imali smo samo 12 godina. Razmišljali smo: 'OK, sada ne moramo ići u školu, ali možemo više trenirati tenis'. Tako smo provodili praktički po cijeli dan na teniskom terenu dok su zrakoplovi letjeli iznad nas«, rekao je Novak koji je tada još bio dijete, kao i većina nas Kužišovaca.

»Nama to nije smetalo. Jednostavno, prepustili smo se jer ništa nije bilo u našim rukama. Bili smo bespomoćni. Srećom smo preživjeli. Mislim da nam je to iskustvo pomoglo da cijenimo prave vrijednosti u životu«, zaključio je Đoković.

Ipak, kao što znamo, ovo izlaganje nije pomoglo Noletu da pobijedi svog velikog rivala Rafaela Nadala. Vidjelo se kako je Španjolac u posljednje vrijeme bolji od formalno No. 1 sa svjetske ATP liste i da mu ubitačno jako, ali filigranski točno udaranje teniske loptice uz samu liniju i tik iznad mreže u ovom trenutku bolje ide. U fantastičnoj igri dvojice najboljih tenisača današnjice uživalo je 22.500 gledalaca na najvećem teniskom stadionu na svijetu, kao i stotine milijuna gledatelja pred TV ekranima i na internetu. Meč su uživo iz gledališta pratili i mnogi poznati iz svijeta show businessa, poput Jessice Albe, Aleca Baldwina, Seana Conneryja, Kevina Spaceyja, Justina Timberlakea, Leonarda DiCaprija... što zorno govori o ogromnoj popularnosti obojice najboljih tenisača svijeta.

Tomislav Perušić

Pseudoanalogonimija – Pseudoanalo... što?

Kaže se kako se pravi prijatelj u nevolji poznaje, a kaže se i da je lažni prijatelj gori od neprijatelja. I dok znamo da se lažnih prijatelja u životu trebamo čuvati, pomalo je iznenađujuće da ih možemo naći i u jeziku. No, upravo onako kako lažni prijatelji mogu otežati život, jednako veliku zbrku mogu napraviti lažni prijatelji u jeziku. Najučestaliji primjer lažnih prijatelja iz engleskog jezika je svakako onaj s riječi »eventually« koja se na hrvatski često (pogrešno) prevodi kao eventualno. Naime, unatoč sličnosti, u engleskom je ta riječ znači nešto konačno, nešto što se dogodilo naposljetku (She didn't know which one to buy but eventually she bought bot.), dok na hrvatskom riječ »eventualno« označava nešto što će se ostvariti pod nekim uvjetima ili okolnostima koje nisu sigurne (Javit ću ti ako nešto eventualno saznam). Ta pojava – kada riječi jednog (stranog) jezika zbog toga što je ista ili slična riječi koju znamo, pripišemo i isto značenje (dakle pojava lažnih prijatelja) – zove se pseudoanalogonimija.

SLIČNO ZVUČI, ALI...

Budete li se našli u Rusiji zanimljivo je znati da »slovo« (слово) znači »riječ« a »riječ« (речь) znači »govor«, dok »familija« (фамилия) znači »prezime«. Zabune oko riječi i slova ćete sigurno lako riješiti, no koliko god bili ponosni na svoje znanje, svoj ponos nemojte isticati, ili barem to nemojte raditi tom riječju. Naime, dok u hrvatskom riječ »ponos« znači osjećaj časti i dostojanstva, sposobnost samopoštovanja, na ruskom riječ »ponos« (понос) znači – proljev.

KAD ŠEF NIJE ŠEF

Ne samo između ruskoga i hrvatskoga koji pripadaju istoj porodici jezika – pseudoanalogonimija se može javiti i među onim jezicima koji pripadaju različitim jezičnim porodicama (npr. hrvatski i engleski), pa čak i unutar istog jezika (npr. između dijalektalnog i standardnog govora). Česte su pogreške pri prevođenju riječi »chef« koja se s engleskog često prevodi kao »šef«, iako riječ »chef« u engleskom označava isključivo kuhara, odnosno glavnog kuhara. Želimo li reći šef na engleskom za to ćemo morati upotrijebiti riječ boss ili chief.

Razlozi postojanja lažnih prijatelja su različiti: od zajedničkog podrijetla riječi, homonimije, do jezičnog posuđivanja, semantičkih adaptacija, različitih fonoloških promjena itd. Iako, katkad, mogu unijeti zabunu i izazvati nesporazum, lažni su prijatelji u jeziku daleko bezazleniji od onih u životu.

WEB INFO

Počeo s radom portal za mlade

Sredinom rujna s radom je počeo internetski servis za informiranje mladih: www.portalmjadi.com. Na portalu možete pročitati najnovije informacije i natječaje iz područja znanosti, obrazovanja, kulture, sporta, informacijskih tehnologija... Možete pročitati razne zanimljivosti i uvijek biti u tijeku s brojnim događanjima u Srbiji, regiji i svijetu.

Odlična stvar je da su natječaji razvrstani u nekoliko kategorija: stipendije, prakse/stažiranje, konferencije (okrugli stolovi, simulacije, debate...), natječaji/pozivi (natjecateljski, festivalski, nagradni...), grantovi (pozivi donatora za financiranje ideja/projekata), tečajevi/obuke (treninzi, radionice, škole jezika, tečajevi računala....), volontiranje (na brojnim festivalima i kampovima diljem Europe i svijeta....) te poslovi (poslovne ponude, honorarni poslovi, internetski poslovi...).

Portal možete pratiti i na društvenim mrežama Facebook i Twitter.

»Daljinsko upravljanje« za pse

Trenirani psi su sposobni napraviti puno toga. Mogu pronaći žrtve u slučaju elementarne katastrofe, nanjušiti narkotike i eksplozive, te svladati kriminalce. No, u svim tim situacijama koliko god psi bili istrenirani i iskusni, ne mogu stalno čuti naredbe svojih handlera. Zato su znanstvenici s Alabama's Auburn sveučilišta razvili kontrolni sustav za usmjeravanje pasa.

Inženjeri strojarstva Jeff Miller i David Bevely razvili su sustav koji se sastoji od mikroprocesora, bežičnog radija, navigacije i AHRs senzora. Sve je smješteno na leđa psa, te sadrži još i komandni modul koji odašilje vibracijske i audio signale, na koje je pas naučen reagirati.

U ispitivanjima provedenim u strukturiranim i nestrukturiranim sredinama, psi koji su koristili kontrolni sustav pokazali su poslušnost od gotovo 87 posto.

Sustav djeluje samostalno, vodeći psa do već prije utvrđenih GPS točaka. Njegova namjena je za situacije kada handler nije u mogućno-

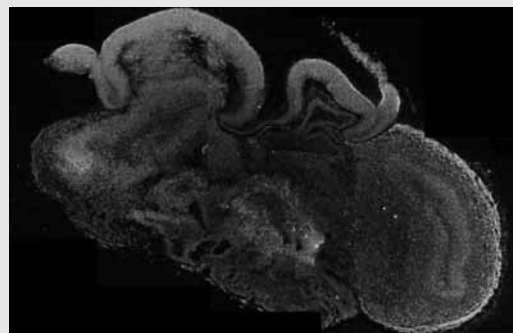
sti biti u pratnji životinje, ili ako se nalazi u situaciji gdje je okolina preglasna te pas ne može čuti naredbe.

Inženjeri se nadaju da će se ta tehnologija ubuduće koristiti za usmjeravanje ljudi koji se nalaze u opasnim uvjetima ili kao vodiči za slijepe osobe. A za situacije u kojima je čovjek ili pas prevelik, nedavni projekti su se pokazali uspješni u usmjeravanju kornjača i žohara putem daljinskog upravljanja, piše znanost.geek.hr.

Ljudski »mozak« uzgojen u laboratoriji

Budući da je ljudski mozak toliko različit od mozgova mnogih životinja, proučavanje mozgova upravo tih životinja i njihovog razvoja dopušta samo grubo razumijevanje istog tog procesa kod ljudi. Mozgovi miševa nisu zadovoljavajuća zamjena, rekao je Juergen Knoblich s Instituta za molekularnu biologiju u Beču.

Knoblich i njegovi suradnici su, kako bi uzgojili svoj minijaturni mozak, uzeli inducirane pluripotentne matične stanice, odnosno odrasle stanice koje su reprogramirane, kako bi se ponašale kao embrijske matične stanice, te su im dali mješavinu hranjivih tvari za koje se smatra da su nužne za razvoj mozga. U periodu manjem od mjesec dana, njihove matične stanice narasle su u »organoide« slične moždanom tkivu, koji su bili veličine 3 do 4 milimetra i sadržavali su strukture koje su odgovarale većini regija u mozgu. »Ako im pružite odgovarajuće hranjive tvari, oni imaju nevjerovatnu sposobnost samostalne organizacije«, rekla je Madeline Lancaster, članica navedenog tima. Međutim, jedan od dijelova mozga koji se nije pojavio je mali mozak, dio odgovoran za motorne sposobnosti i jezik.

Također, model je već sad znanstvenicima pružio uvid u stvari koje mogu poći krivo za vrijeme razvoja.

Dokaz izvanzemaljskog života u Zemljinj atmosferi

Skupina istraživača predvođenih proslavljenim astrobiologom Chandrom Vikramasinghom u stratosferu je poslala atmosferski balon opremljen sterilnim mikroskopskim slajdovima. Na visini od 27 kilometara slajdovi su pokupili uzorke koji su, tvrde znanstvenici, mogli doći samo iz svemira. A među prikupljenim uzorcima bila je i prava senzacija: mikroskopske alge i biološki entiteti za koje profesor Vikramasinge vjeruje da su izvanzemaljskog podrijetla zbog čega se, ističe znanstvenik, mogu smatrati dokazom točnosti teorije o panspermiji. Riječ je o teoriji prema kojoj »sjeme života« postoji u cijelom svemiru, a meteori ga raznose od planeta do planeta. Kad naiđe na po-

voljne uvjete, »sjeme života« evoluirao. Spremio je i odgovor za skeptike koji bi nađene alge mogli proglasiti biološkim materijalom pristiglim sa Zemlje.

»Prema svemu što je znanosti do sada poznato, organske čestice ove veličine mogle su s površine našeg planeta dospjeti u stratosferu samo nekom velikom vulkanskom erupcijom, koja se odigrala nekoliko dana prije uzimanja uzoraka. A takve erupcije nije bilo. Ako znanost kaže da transfer sa Zemlje u stratosferu nije moguć, onda je logično zaključiti da se transfer odvija u drugom smjeru, iz stratosfere na površinu Zemlje«, zaključio je Vikramasinge.

Nadograđeni Android Device Manager

Google je tijekom kolovoza objavio Android Device Manager servis kojim je omogućio korisnicima u slučaju gubitka uređaja lociranje i po potrebi sigurno brisanje podataka s njega.

Nakon početnih opcija koje su nudile lociranje uređaja putem GPS-a i daljinskog brisanja podataka putem web servisa, Google će dodatno unaprijediti svoj Google Play Services. Nove opcije nudit će mogućnost daljinskog zaključavanja uređaja kao i promjenu zaporke koja će se koristiti prilikom otključavanja.

Google Play Services u novoj verziji 3.2.64 uskoro će biti dostupan korisnicima, nadogradnja na najnoviju verziju će se obaviti potihom u pozadini bez potrebe za interakcijom korisnika, piše bug.hr.

SAMUNGGOV tablet za klince

»Nije tajna da djeca koriste tehnologiju više nego ikad prije«, izjavio je JK Shin, glavni izvršni direktor i direktor IT i mobilnih komunikacija u Samsung Electronicsu. »Uočili smo priliku da stvorimo uređaj samo za djecu koji će im pružiti intuitivno, zabavno i prilagođeno korisničko iskustvo puno bogatih i edukacijskih sadržaja koje će roditelji obožavati.«

Samsung Galaxy Tab 3 Kids dolazi s unaprijed instaliranim popularnim dječjim aplikacijama i sasvim novom trgovinom za djecu (Kid's Store), čiji je cilj poticanje edukacijskih mogućnosti koju tehnologija može pružiti djeci. Predinstalirani sadržaj uključuje edukacijske i zabavne aplikacije, igre, te aplikacije za čitanje e-knjiga. Tablet također nudi roditeljima mogućnost odabira aplikacija koje žele učiniti dostupnima svojoj djeci koristeći opciju Application Manager. Imajući u vidu dobrobit djece, Samsung Galaxy Tab 3 Kids također uključuje i značajku upravljanja vremenom koja omogućava roditeljima da pomoću opcije Time Manager podese vremenska ograničenja za korištenje tableta. Nakon isteka zadanog vremena pojavit će se zaključan zaslon zaštićen lozinkom, koji je moći otključati roditelji ili druga odrasla osoba unosom lozinke. Ovaj alat pomoći će roditeljima pri kontroli vremena koje njihova djeca provode na pametnim uređajima. Uz ovaj tablet bit će dostupno i zaštitno kućište koje olakšava drža-

»Kamera« koja snima mirise

Za svoj magistarski rad na londonskom Central Saint Martins College of Arts and Design umjetnica Amy Radcliffe izumila je kameru koja snima mirise umjesto slika.

Kamera nazvana Madeleine dobila je ime po kolačićima u 3.000 stranica dugom romanu Marcela Prousta u kojem su opisane njegove uspomene iz djetinjstva. Kamera za snimanje mirisa omogućuje korisnicima da sačuvaju mirise koji definiraju njihove živote.

Naime, znanost je utvrdila da miris može biti moćan pokretač sjećanja. Prema pisanju časopisa Wired, Madeleine koristi tehnologiju koju »znanstvenici i tvrtke koje se bave mirisima koriste već nekoliko desetljeća«.

Kamera Madeleine djeluje tako da korisnik stavlja staklenu lampu iznad objekta ili okoliša koji miriše. Crijepo za zrak privlači miris u zamku obloženu apsorberajućom polimernom smolom.

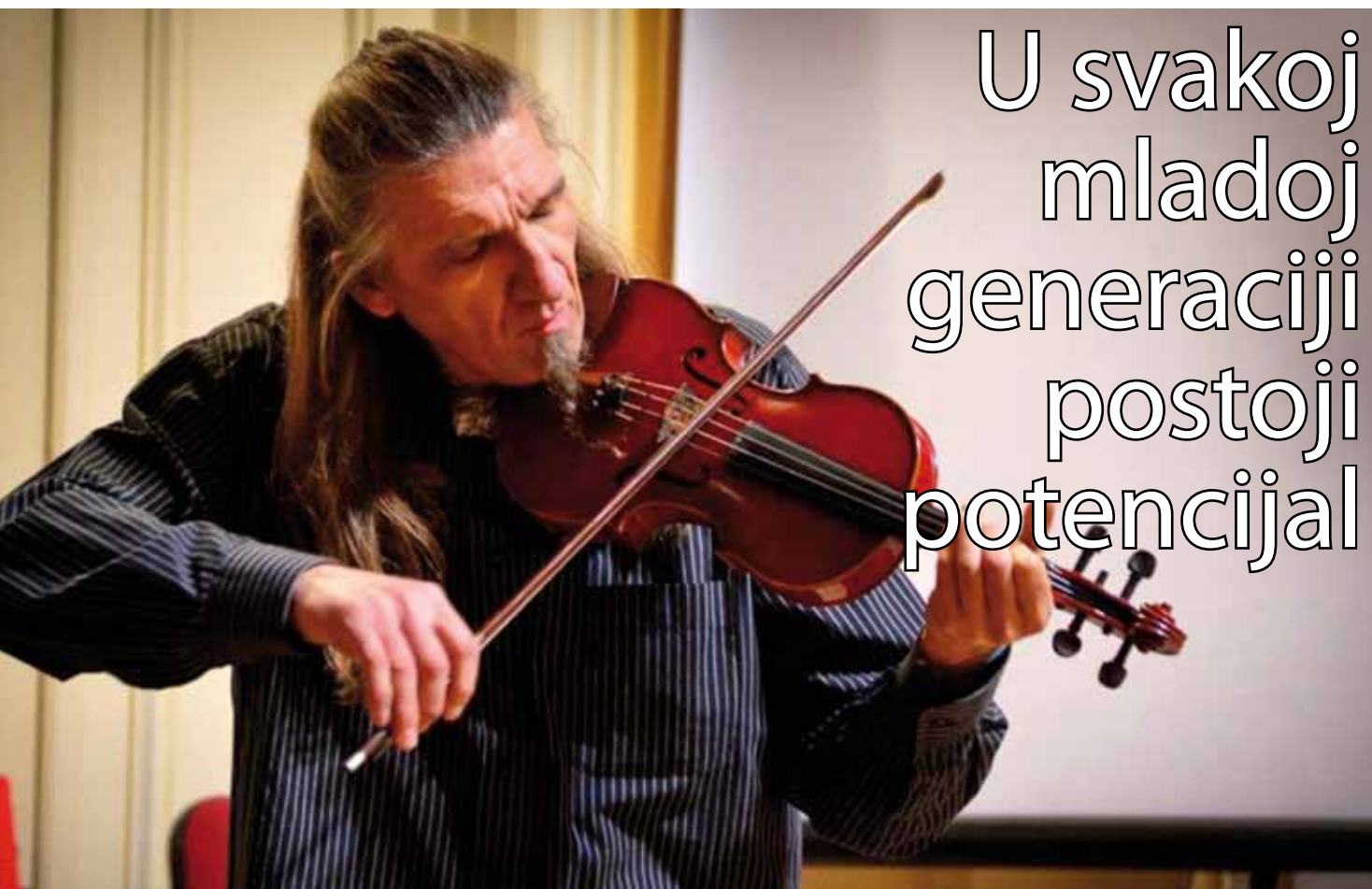
Radcliffe je za Wired izjavila kako je za neke mirise, poput agruma, potrebno svega nekoliko minuta da ih se snimi, dok za neke druge, primjerice miris kože neke osobe, snimanje može potrajati satima.

Radcliffe je za britanski Guardian izjavila kako se nada da će mirisi zarobljeni uz pomoć kamere Madeleine jednom moći biti poslani, poput starog fotografskog negativa, u laboratorije opremljene strojevima za plinsku kromatografiju i spektrometriju.

»To je poput velikog električnog nosa«, objasnila je Radcliffe za Guardian opisujući ovaj analitički stroj. »On obrađuje čestice i proizvodi formulu u obliku grafa koji sačinjava miris. Iz te formule možete umjetno stvoriti točan miris.«

Formula bi omogućila da se miris može ponovno stvoriti i pohraniti u kapsule. Korisnik bi kasnije mogao razbiti tu kapsulu i udahnuti izgubljeni miris kako bi oživio sjećanja.

nje tableta, te podesivi stalak. Kućište je opremljeno C-Penom, jednostavnim za korištenje, koji pruža zabavne mogućnosti crtanja bez opasnosti ostavljanja tragova na drugim predmetima. Samsung Galaxy Tab 3 Kids bit će dostupan prvo u Južnoj Koreji, a nakon toga i diljem Kine, Europe, SAD-a, Afrike, Južne Amerike i Jugoistočne Azije, piše tehnoklik.net.hr.

U svakoj mladoj generaciji postoji potencijal

Za sve one koji bi se u životu htjeli baviti umjetnošću, donosimo razgovor sa subotičkim likovnim umjetnikom i glazbenikom Miroslavom Jovančićem. Osim o umjetnosti, naš sugovornik govori i o tomu kako vidi potencijale današnje mladeži.

KUŽIŠ?!: Ispunjava li vas bavljenje umjetnošću?

Ne znam što to tačno znači, nisam baš siguran što znači ta definicija umjetnosti i je li to što radim – bavljenje umjetnošću. Međutim, bez obzira što u to nisam siguran, ja doista radim to što volim. Dakle, imam tu sreću i znam da je to dano samo rijetkima – da i u svom svakodnevnom životu većinu vremena provodim i na poslu, a i nakon njega razmišljajući o tome što ću raditi, a što meni pričinjava zadovoljstvo. U tom smislu, ja sam doista duboko posvećen tom svom poslu i u njemu pronalazim neizmjereno zadovoljstvo. Nikada mi to nije napor i uvijek mi je zadovoljstvo.

KUŽIŠ?!: Imate li neostvarene snove na polju umjetnosti?

Moj san je bio, sjećam se još kao dijete, često sam o tome tako sanjario, ali to su

neki dječji snovi, o stvaranju općenito. Eto, taj san sam ostvario, svakodnevno nešto radim, nešto stvaram. Kada bih rekao kako imam neku ideju o nečem drugom, lagao bih, nemam neku takvu ideju, da sebe u nekoj perspektivi u budućnosti ili u nekoj povijesnoj ravni vidim kao osobu koja nešto predstavlja ili nešto nekome znači. Prvenstveno, to je neka vrsta moje egoistične potrebe, ja to radim zato što to meni treba. Ne bi mene nitko živi na ovom svijetu mogao natjerati da to radim i da se time bavim, da ja to doista dubinski ne osjećam kao potrebu. S druge strane, hoću li ostvariti nešto ili ne u ovom kratkom životu, doista ne znam. Mislim da to jedan čovjek za svog kratkog života i ne može u punoj mjeri razumjeti. Možda će neka buduća generacija potpuno zaboraviti na mene i možda će neka peta ili šesta, kada već budem prah i pepeo, to otkrivati ili ne otkrivati. To je sve neka lutrija, ali kad bismo mi tako razmišljali ne bi nitko ništa u životu niti počinjao raditi, jer tko će vama danas jamčiti bilo kakav uspjeh u bilo čemu. Za mene najveći uspjeh jest to da sam ostvario te svoje djetinje, naivne mladalačke snove o tome da budem u cijelosti posvećen umjetnosti i to svim umjetno-

stima, i likovnoj umjetnosti, i glazbi, književnosti, kazalištu itd. Smatram da sam u ovom trenutku zapravo sve svoje snove u tom smislu da postojim i da sve to sebi mogu priuštiti, već ostvario.

KUŽIŠ?!: Vidite li potencijale u mladim generacijama koje dolaze?

U svakoj mladoj generaciji postoji potencijal. Ako netko kaže kako je ova generacija gluplja, nesposobnija i u bilo kom smislu lošija od bilo koje prijašnje, odmah kažem kako to nije tačno. Problem jest u društvu koje bi trebalo svoje mlade generacije prihvatiti i tako se strukturirati da im omogućiti da oni svoje potencijale ispune. Nikada nije problem u čovjeku, uvijek je problem u tome što mu je omogućeno da dosegne od svojih snova, od svojih želja. A to djelimično određuje pojedinac, svojim naporom, trudom i radom, to je osobno njegovo. S druge strane postoje određene okolnosti koje mora osigurati društvo, zajednica. Dakle, da zajednica bude stabilna, da postoje dugoročni ozbiljni osmišljeni planovi o budućnosti neke određene zajednice. Tu, na žalost, vidim možda potencijalni problem ove generacije danas. Veoma talentirani, kao i uvijek, mladi ljudi

koji danas žive, rade i pokušavaju sebe ostvariti, možda ne nalaze najbolju klimu da svoje sposobnosti i talente ostvare na pravi način. Vjerujem da i današnja generacija kao i sve prethodne ima sve mogućnosti i predispozicije postići nešto. Pitanje je samo hoće li to postizati ovdje, u našoj državi, ili će prije ili kasnije poraženi svim onim što se ovdje odvija, okrenuti se, spakirati se i zaboraviti na zemlju svog podrijetla i otići negdje gdje će milsliti da će to moći na bolji način ostvariti.

KUŽIŠ?!: Poruka za mlade čitatelje koji razmišljaju o svojim budućim profesijama...

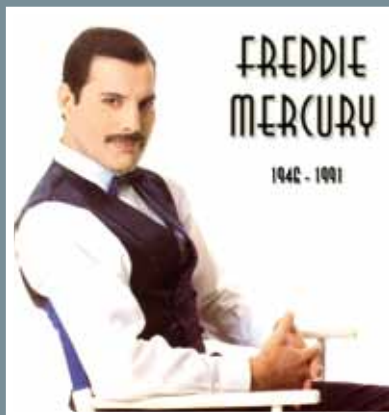
Želim poručiti mladima da ne dopuste da ih ovo svakodnevno sivilo uništi. Svako-dnevno nailazimo na bezbroj problema, ali nemojte dopustiti da to uništi svaku vašu nadu i svako vaše vjerovanje u sutra. Vi imate ovaj jedan život i to što u sebi nosite možete samo u ovom životu ostvariti. I na vama je da odlučite hoćete li pristati na to da zbog okolnosti ovih ili onih to nećete raditi, ili ćete učiniti sve što je u vašoj moći da sutra dan vi budete i dalje nositelj tog svjetla koje čovječanstvo čini ovakvim kakvo jest. Ono nije idealno ni najbolje, nikad neće ni biti. To je definitivno točno da idealna situacija ne postoji, ali na vama je da ne predate ovu bitku, da se trudite ostvarivati svoje ideale.

Pokušajte razmisliti o tome kako biste mogli odrediti vašu ulogu u budućnosti, a neki od vas će trebati oplemeniti tu našu budućnost. Kad je krenulo bombardiranje Velike Britanije, Churchill je bio najveći strateg britanske obrane i tog otpora koji je počeo lomiti njemačku, nacističku strahovladu. Jedna od stvari koju su Churchill predlagali jest bila kresanje nekih proračuna, jer je ekonomija u ratu bila u užasnoj krizi. Predlagano mu je da se zatvaraju muzeji, da se se bukvalno svaki vid razmišljanja o kulturi ukida. I na to je Churchill vrlo mudro postavio pitanje: »Pa za čega se onda kog vraga borimo? Ako ćemo odustati od tog našeg naslijeđa, civilizacijskog koje nas čini ljudima, za čega se onda kog vraga zapravo borimo? Ako se od toga odustaje?« E, to je moja poruka mladima. Dakle, čuvajte to što je i Churchill čuvao za vrijeme Drugog svjetskog rata. Čuvajte to naše kulturno naslijeđe koje imamo i gradite, oblikujte novu kulturu koju vi u sebi nosite.

Maja Brustulov

FREDDIE MERCURY (1946.-1991.)

Legenda živi

Mali je postotak ljudi koji nisu čuli za njega. Ekscentrik. Čovjek s glasom opsega od četiri oktave. Hedonist. Frontmen grupe Queen. On je Farrokh Bulsara, svijetu poznat pod imenom Freddie Mercury.

Rođen je u Zanzibaru 1946. godine. Iranskog je podrijetla, odrastao u Indiji gdje je njegov otac radio za britansku vladu. S 18 godina seli se u Veliku Britaniju gdje upisuje fakultet za umjetnost i grafički dizajn. Nedugo po dolasku u Veliku Britaniju upoznaje Rogera Taylora i Briana Maya, koji su u to vrijeme već bili dio sastava Smile, skupa s Timom Staffellom. Freddie zamjenjuje Staf-

fella, John Deacon postaje basist i tako 1970. godine nastaje sada već kulturni sastav Queen. Kako sam u uvodu napisala, Freddie je bio čovjek iznimnog talenta. Opseg glasa od četiri oktave svrstao ga je u najbolje vokale tadašnje glazbene scene. Čak i danas, 22 godine od njegove smrti, smatra ga se jednim od najboljih svjetskih vokala ikada. Sam je pisao tekstove pjesama i glazbu. Surađivao je s poznatim imenima svjetske glazbene scene, poput Montserrat Caballe (skupa su snimili album »Barcelona« s istoimenom pjesmom), Eltonom Johnom, Davidom Bowiem i drugima.

BURAN ŽIVOT

O njemu se puno toga pisalo. Paparazzi su mu stalno bili za petama, njegove su se fotografije svakodnevno objavljivale u britanskim i svjetskim tabloidima. Svijetu je bio interesantan koliko zbog svog neospornog talenta, toliko i zbog karizme i neobuzdanog duha. No, ipak, oči javnosti bile su uperene na njegov privatni život. Često je mijenjao partnere i partnerice, te je njegova seksualna orijentacija postala dobar povod za novinske napise.

Uživao je u životu, u svakom momentu. Kao da je znao da će vrlo brzo doći njegov kraj. Kako je i sam priznao, život bez stega i često mijenjanje seksualnih partnera dovelo ga je do ruba litice života. Sredinom 80-ih godina obolio je od AIDS-a, ali je to priznao tek neposredno prije smrti. Kako je bolest napredovala, njegovo psihičko i fizičko stanje je kopnilo i to se više nije moglo skriti. Kolege iz benda su mu u to vrijeme bili velika potpora.

U GLAZBI DO KRAJA

Snimljeni su brojni dokumentarci o Freddyjevu životu, a jedan je ostavio poseban dojam na mene. Riječ je o BBC-jevom dokumentarcu »Days Of Our Lives« (Queen ima pjesmu gotovo istog naziva). U dokumentarcu su paralelno izloženi Freddyjevi posljednji dani, intervjui s članovima grupe i snimanje spota za pjesmu »These Are The Days Of Our Lives«. Freddyjeva je bolest u to vrijeme uznapredovala, te se jasno može vidjeti kako posljednje atome snage ulaže u realizaciju ovog video spota. Koncentracija mu je bila na niskoj razini, te su mu na ploči velikim slovima pisali tekst pjesme jer ga nije mogao upamtiti. Debeli sloj pudera prikrivao je rupe u obrazima i tamne podočnjake. Usprkos nevjerojatnoj iscrpljenosti, Freddy nije htio odustati i prepustiti se bolesti. Nešto više od 24 sata prije smrti pozvao je menadžera kako bi mu izdiktirao izjavu za javnost u kojoj priznaje da je bolestan. Umro je 24.11.1991. Imao je 45 godina. Ostao je upamćen po nevjerojatnim glasovnim sposobnostima, upadljivim odjevnim kombinacijama, gustim brkovima i po snažnoj privrženosti ovozemaljskim užicima.

Nevena Balažević

Bambi Molesters u Beogradu

Hrvatski surferi The Bambi Molesters održat će u nedjelju, 29. rujna, koncert u beogradskom Gun Clubu. Ulaznice se mogu kupiti u kafeu Šikarica (Skadarska 22) i u prodava-

vaonici ploča Pinball Wizard Records (TC Eurocentar, Makedonska 30). The Bambi Molesters dolaze u punom sastavu, raspoloženi i željni sviranja. Ako je suditi po njihovu nastupu na Šabačkom ljetnom festivalu ovog ljeta - sviraju bolje nego ikada.

Cijena ulaznica iznosi 1.000 dinara, dok će na dan koncerta biti 1.200 dinara.

Bobo Knežević u Novom Sadu

U subotu, 5. listopada, u SKNS »Fabrika« bit će održan veliki koncert zagrebačkog kantautora, gitarista i pjevača Boboa Kneževića i njegova pratećeg benda »Pozadinci«. Knežević se široj javnosti predstavio provokativnim hitom »Co to maš« nakon čega su uslijedile veoma uspješne pjesme poput »Dominika«, »Biljke«, »Maderfakera«... Njegovi nastupi su kombinacija stand up komedija i retro rock and roll zvuka s primjesama blues i country glazbe, te izuzetne interakcije s publikom koja ga nerijetko s veseljem podržava. Uz brojne goste iznenađenja Boboov

osjećaj za humor poduprt je svirački uigranim Pozadincima (osmeročlana grupa glazbenika iz Zagreba i Novog Sada).

Telenor Samit mladih 2013

Telenor je raspisao natječaj za ideje za rješavanje društvenih izazova upotrebom mobilnih komunikacijskih tehnologija!

Želiš pridonijeti rješavanju nekog društvenog problema ili globalnog izazova, a imaš ideju kako za to upotrijebiti mobitel i internet koje koristiš u svakodnevnom životu? Možda te baš ta ideja odvede na Telenor Samit mladih 2013 u Oslu, od 9. do 11. prosinca, trodnevni događaj u okviru dodjele Nobelove nagrade za mir...

Opširnije o natječaju na internetskoj stranici www.telenor.rs.

Natječaj subotičkog festivala »Omladina«

Udruga za afirmaciju mladih talenata »Festival Omladina Subotica« raspisala je javni natječaj za nove skladbe koje će biti izvedene na »Festivalu Omladina 2013.«, koji će biti održan 9. studenoga u Subotici. Pravo sudjelovanja imaju mladi neafirmirani pjevači i bendovi.

Prijave mogu poslati:

- Mladi autori, skladatelji i tekstopisci do 27 godina iz Srbije i zemalja regije
- Skladbe koje se šalju na natječaj ne smiju biti prethodno objavljene niti javno izvođene (Youtube, Facebook... itd)
- Maksimalno trajanje do 3'30"
- Autori koji se prijavljuju na natječaj moraju priložiti:

1. Demo snimku skladbe na kompakt disku ili poslati u mp3 formatu na e-mail adresu Festivala.

2. Posebno otkucan primjerak teksta.

3. Sve podatke o autorima (kontakt telefon, adresu i e-mail adresu, fotografiju i kraći životopis).

4. Organizator će u dogovoru s autorima aranžirati odabrane skladbe ako za to ima potrebe, što odlučuje umjetnički direktor Festivala Kornelije Kovač (ovo se odnosi na vokalne soliste). Postprodukciju realizira Festival.

Natječaj je otvoren do 1. listopada 2013. godine, a konačan popis bit će objavljen do 15. listopada 2013. godine na službenom portalu »Festivala Omladina Subotica«.

Više informacija možete pronaći na www.festivalomladina.com.

**BESPLATNE
GRADSKE
NOVINE
ZA
UČENIKE**

www.novine5plus.com

5+

preporuka

GLAZBA: Natalia Kills – »Trouble«

»**T**rouble« je drugi po redu album engleske pjevačice i kantautorice Natalie Kills. Po samom naslovu možemo naslutiti tematiku kojom se album bavi, kao i temeljne poruke. Naime, koliko god pjesme bile zabavne, pjevljive i plesne, možemo ih sagledati i s drugog stajališta – stajališta izgubljene, buntovne djevojke koja samo želi pobjeći od života koji joj je nametnut. Česte teme su buntovništvo, vandalizam, seks, kao i sve pogreške koje je pjevačica, kako kaže, načinila u svojoj mladosti. Koncept albuma bio je, kako je naglasila u jednom intervjuu, izvaditi sve ono loše i neslavno iz njezina života i prikazati to na jedan dopadljiv način, kakvim joj se i činilo u danima adolescencije. Izvanrednim stihoklepačkim sposobnostima uspijeva doprijeti do srži pitanja, odgonetnuti ga i postaviti u kontekst prihvatljiv za rimu, ubrzani ritam i općenito pop kulturu. Ljubitelji dark popa, veselih, ali relaksirajućih tonova devedesetih, kao i fanovi bluesa, moći će naći ponešto za svoje uši. Od numera na albumu izdava-jamo: »Television«, »Problem«, »Marlboro Lights« i »Controversy«.

I. Kovač

FILM: Breakfast At Tiffany's

Malo je osoba koje nisu čule za ovaj film. Ako ništa drugo, prva vizualna asocijacija jest Audrey Hepburn u maloj crnoj haljini s tigarom i cigaršpicom. Ovaj film se može svrstati u kategoriju klasika američke kinematografije. Snimljen je u režiji Blakea Edwardsa 1961. godine po istoimenom romanu Trumana Capotea. Ljubavna drama s elementima komedije.

Film prati život mlade njujorčanke Holly Golightly (Audrey Hepburn). Stan joj je u kaosu, danju spava, noću izlazi. Za život zarađuje kao poslovna pratnja. Ima mačka kojemu je dala ime Mačak iz prostog razloga: ona zna kako je život koji ona trenutačno vodi samo uvod u nešto mnogo bolje i ljepše. U stan pokraj njenog useljava se mladi pisac Paul Varjak (George Peppard) i tada kreće zaplet radnje. Film je nagrađen Oskarom u kategoriji najbolje pjesme i najbolje glazbe. Audrey Hepburn je nominirana za najbolju žensku ulogu. Zanimljiv je podatak da je Capote lik Holly pisao za Marilyn Monroe, ali su se producenti odlučili za Audrey Hepburn jer je Marilyn Monroe u to vrijeme bila lošeg psihičkog zdravlja. Film iskreno preporučujem.

N. Balažević

KNJIGA: Klub nepopravljivih optimista

Ovaj roman Jean-Michela Guenassia osvojio je Goncourtovu nagradu po izboru francuskih gimnazijalaca, a također je imao sjajne kritike kada se pojavio. A pojavio se 2009. godine kao debitantski roman ovog tada nepoznatog pisca starog 59 godina. Djelo je uspjelo spojiti temu ljubavi, odrastanja, pojave rock'n'rola, hladnog rata i alžirskog pitanja. Mene je ovoj knjizi privukao njezin naslov. »Klub nepopravljivih optimista« je mjesto radnje romana, izdvojen stražnji prostor pariškog bistora koji je svratište Jean Paula Sartrea i Josepha Kesela, ali također azilanata i izbjeglica iz Rusije, Mađarske, Poljske, Njemačke. Michel je francuski gimnazijalac koji se slučajno pridružuje tom klubu nepopravljivih optimista i iako im je jedina zajednička stvar šah, oni u njemu pronalaze vezu s nekim drugim svijetom. Svaki optimist priča svoju životnu priču i uvodi Michelea u sasvim drugi svijet od onog koji je njemu poznat. Osim što je štivo koje se lagano čita, knjiga nema ništa više lagano u sebi. Osjećaji, Pariz i nada, to je sve.

I. Rudić

u čast 100. obljetnice rođenja
pjesnika Alekse Kokića

Hrvatsko nacionalno vijeće,
Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i
Novinsko izdavačka ustanova „Hrvatska riječ“

raspisuju nagradni literarni i likovni

N A T J E Č A J

za učenike osnovnih i srednjih škola koji pohađaju nastavu
na hrvatskom jeziku ili predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture,
kao i za učenike – članove hrvatskih udruga kulture u Vojvodini

n a t e m u

Ravnica i klasovi pjevaju

*Ravnica miriše
blagim
jesenskim vjetrom
duge su njive
opet uzorane.
Sjeme zlatnog
žita
pada ko tiha
proljetna kiša
u brazde mekane
i cme,
u brazde obasjane...*

A. Kokić

Autori najboljih radova bit će nagrađeni na svečanoj akademiji
u povodu 100. obljetnice rođenja Alekse Kokića,
14. listopada 2013. godine u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici.

Radove na standardnom hrvatskom jeziku
ili bunjevačkoj i šokačkoj ikavici dostaviti na adresu:
Hrvatsko nacionalno vijeće,
Preradovićeva 13, 24000 Subotica
Rok za predaju radova je 7. listopada 2013. godine

